

**КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**ХАРКІВСЬКИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
КНТЕУ**

Спортивний туризм
Sports Tourism

Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Навчальний рік	2020/2021
З якого курсу викладається	3
В якому семестрі(ах) викладається	5
Обсяг дисципліни (годин / ECTS)	180/6
Тижневе навантаження	4 години
Мова викладання	Українська
Статус дисципліни	Вибіркова

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	Добровольська Наталія В'ячеславівна
Науковий ступінь, вчене звання	Кандидат географічних наук
Кафедра	Туристичного та готельного бізнесу
Посада	Доцент
Профіль	Google Scholar / ORCID
Контактна інформація	n.dobrovolska@knote.edu.ua

Анотація

Навчальна дисципліна «Спортивний туризм» комплексно ознайомить студентів з теорією і практикою проведення різних видів та складності спортивних походів, що дозволить студентам оволодіти фаховими компетентностями з організації та розробки турів даного напрямку туризму з урахуванням рекреаційної та пізнавальної цінності та дотримання вимог безпеки. З огляду на стрімку трансформацію туристичної галузі в умовах світової пандемії коронавірусу, спортивний туризм є конкурентоспроможним та досить безпечним напрямом, порівняно з масовими видами туризму, що підкреслює своєчасність та актуальність необхідності підготовки фахівців, які б володіли знаннями у даній сфері.

Мета дисципліни

Формування теоретичних знань, вмінь та практичних навичок студентів щодо надання послуг з організації та розробки спортивних маршрутів, формування самодіяльних організацій зі спортивного туризму, проведення походів, зборів та змагань.

У результаті вивчення дисципліни студент буде

знати:

- визначення основних понять, видів та функцій спортивного туризму;
- дослідження зарубіжних та вітчизняних центрів спортивного туризму;
- особливості організації та принципи розроблення спортивних маршрутів;
- регіональні особливості розвитку різних підвидів спортивного туризму;

- матеріально-технічне забезпечення спортивних маршрутів;
- нормативно-правову базу організації спортивних маршрутів;

вміти:

- класифікувати спортивні маршрути за складністю, підвидами, районом проведення;
- розробляти туристські спортивні маршрути та формувати туристські групи;
- аналізувати існуючий туристський потенціал територій щодо здійснення спортивного туризму, користуючись статистичними даними та картами;
- забезпечити безпеку туристських спортивних подорожей.
- знаходити причинно-наслідкові зв'язки між явищами та процесами на ринку туристичних послуг у сфері спортивного туризму;
- здійснювати оцінку потенціалу розвитку певної туристичної дестинації на предмет розвитку різних напрямів спортивного туризму;
- проектувати новий туристичний продукт і формувати програми подорожей у сфері спортивного туризму.

Передумови вивчення дисципліни

Знання основ туристичного країнознавства, організації туристичної діяльності.

Програма дисципліни

Тема 1. Теоретичні основи спортивного туризму

Становлення та етапи розвитку спортивного туризму. Поняття та суть спортивного туризму. Видатні діячі спортивного туризму. Організації, що опікуються питаннями розвитку спортивного туризму. Соціальне значення спортивного туризму. Основні форми і види спортивного туризму. Основні форми туристичної роботи. Функціонування спортивного туризму в Україні. Регіональні особливості спортивного туризму в Україні та світі.

Тема 2. Види спортивного туризму, їх особливості та характеристики

Класифікація спортивного туризму. Пішохідний та лижний туризм. Типи вогнищ. Особливості пішохідних походів у різних кліматичних зонах. Особливості лижних походів. Рух в лавинонебезпечній зоні. Гірський туризм, альпінізм, спелеотуризм. Рух по скальному та сніговому схилах, льодовику. Проходження перевалів. Види страховки. Вплив високогір'я на організм людини. Специфічні умови перебування людини під землею. Водний та вітрильний туризм. Природні та штучні перешкоди, їх здолання. Велосипедний та автотуризм. Поведінка пасажера під час їзди. Особливості підготовки до автотуризм. Правила дорожнього руху. Кінний туризм. Екстремальні типи активного туризму. Поняття екстриму в туризмі. Особливості походів вищої категорії складності. Особливості проведення велосипедних подорожей. Водний туризм та особливості його організації. Вимоги до організації гірських походів. Страхування і самострахування.

Тема 3. Організаційно-правові основи функціонування спортивного туризму в Україні та світі. Головні категорійні маршрути

Олімпійська хартія. Хартія туризму. Кодекс туриста. Міждержавні стандарти з туризму. Положення «Про пошуково-рятувальну службу». Правила проведення змагань з туристських

спортивних походів. Класифікація туристських спортивних маршрутів. Порівняльна характеристика категорійності туристських маршрутів різних регіонів України та світу. Головні класифіковані туристські спортивні маршрути України та світу. Особливості проведення походів в основних туристських регіонах. Головні маршрути туристських подорожей по Україні та світу. Методика визначення категорій складності туристських спортивних походів.

Тема 4. Основи топографічної підготовки та спортивного орієнтування

Визначення поняття «спортивна карта». Орієнтування та карта. Загальні вимоги до спортивної карти. Вимоги до зображення на спортивній карті. Види та характеристика картографічного матеріалу. Підготовка картографічного матеріалу до роботи. Спорядження орієнтувальника: взуття, одяг, компас, картка учасника, мапа. Тренування орієнтувальника: читання мапи, пам'ять мапи, порівняння мапи з місцевістю, контроль відстані, володіння компасом та контроль напрямлення, тактика орієнтування.

Загальні положення орієнтування на місцевості. Рух за азимутом. Карта та рух по місцевості. Спортивне орієнтування і карта. Умовні знаки спортивних карт. Організація і проведення змагань зі спортивного орієнтування

Тема 5. Спеціальне спорядження та вузли для спортивного туризму

Характеристика спеціального спорядження. Карабіни. Страхувальні системи. Рукавиці. Одяг. Захисна каска. Гальмівні пристрої. Зажими. Блоки і поліспасти. Мотузки. Туристичні вузли. Поділ туристичних вузлів на групи. Техніка в'язання туристичних вузлів та їх призначення. Класифікація вузлів за призначенням. В'язання та застосування туристичних вузлів. Основні вузли. Допоміжні вузли.

Тема 6. Подолання природних перешкод та змагання зі спортивного туризму

Страховка та її види при подоланні природних перешкод. Водні переправи. Способи подолання водних перешкод. Види переправ. Техніка подолання водних перешкод. Різновиди подолання переправи вброд. Одиночні та групові переправи. Переправи над водою, різновиди. Переправи по воді.

Змагання зі спортивного туризму. Загальні положення щодо проведення змагань зі спортивного туризму. Спеціальні завдання туристичних змагань. Організація безпеки учасників на дистанції (етапах). Суддівство та визначення результатів.

Тема 7. Організація харчування у туристичних походах

Харчування у туристському поході. Продукти харчування. Хімічний склад та калорійність. Денна норма продуктів. Приготування їжі в поході. Використання основних продуктів харчування в поході та їхня характеристика. Режим харчування. Поповнення продуктів на маршруті. Водно-сольовий режим. Поради черговим кухарям, або вузлики на пам'ять. Харчування в поході, приблизний набір продуктів харчування в поході. Пакування та транспортування харчів. Режим харчування в поході. Приготування їжі в умовах походу.

Тема 8. Особливості організації та проведення походів із різних видів туризму

Мета і завдання походів. Склад групи: туристський досвід та фізична підготовка. Вибір маршруту. Терміни (строки) проведення. Фінансові можливості групи. Розподіл обов'язків в групі. Тактична побудова маршруту в залежності від виду туризму, складності походу, району та часу подорожі. Основні відомості про мапи, читання мап. Використання курвіметра, компасу. Орієнтування на місцевості. Підготовка спорядження до походу. Спеціальне групове і особисте спорядження в залежності від виду туризму і складності походу. Догляд за спорядженням та його ремонт. Фізична та технічна підготовка туристів до походу.

Комплектування туристичної групи. Самоврядування туристичної групи. Основні обов'язки кожної посади протягом туристично-краєзнавчого циклу. Поняття краєзнавчих посад. Робота на чергових посадах. Планування маршруту походу. Кошторис походу. Випуск групи на маршрут. Групове та індивідуальне спорядження для походів різної категорії складності. Тактика, техніка та орієнтування на маршруті. Туристичний бівак. Організація харчування туристів у поході. Медичне забезпечення походу, комплектування аптечки. Гігієна туриста. Безпека в туристичних походах

Тема 9. Екстремальні ситуації в туристській діяльності

Визначення екстремальних ситуацій. Дії групи у разі екстремальної ситуації. Чинники виживання. Дії в разі втрати орієнтації на місцевості. Втрата спорядження. Пошук води. Очистка води. Вогонь. Способи добування вогню без сірників. Захист ніг в екстремальних умовах. Харчування в умовах виживання. Стихійні лиха. Метеорологічні спостереження та прогноз погоди. Медична допомога та профілактика захворювань та нещасних випадках.

Тема 10. Педагогічні та психологічні аспекти дитячо-юнацького туризму

Функції та принципи туристично-краєзнавчої діяльності. Планування туристично-краєзнавчої діяльності. Виховання юних туристів. Запобігання конфліктів у туристично-краєзнавчій діяльності.

Особливості та політика дисципліни

Під час вивчення навчальної дисципліни «Спортивний туризм» від студентів очікується регулярне відвідання занять згідно розкладу, використання рекомендованої наукової літератури, а також додаткових Інтернет-ресурсів та іншомовних джерел задля формування продуктивної дискусії з питань навчальної дисципліни, виконання практичних завдань за індивідуальними варіантами. Недопустимим є використання мобільних пристроїв під час поточного та підсумкового контролю, списування та плагіат.

Форми та методи оцінювання

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-баловою шкалою та шкалою ЄКТС відповідно до діючого [Положення про оцінювання результатів навчання студентів](#).

Поточний контроль (60 балів): 1) виконання практичних робіт з дисципліни; 2) відповіді на аналітичні питання; 3) поточне тестування на [Порталі освітніх ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу Інституту](#).

Підсумковий семестровий контроль (40 балів): письмовий екзамен. Структура екзаменаційного білету: завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне тестування); завдання на оцінювання практичних навичок (ситуаційне завдання); завдання на оцінювання професійних вмінь (творче завдання).

Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Рекомендовані джерела інформації

1. Колотуха О. Геопросторова організація спортивного туризму: Монографія / О. Колотуха. – Кіровоград : ФОП Александрова М. В., 2015. – 448 с.

2. Мальська М. Світовий досвід розвитку туризму : підручник / М. Мальська, Н. Паньків, А. Ховалко. – Київ : Центр навчальної літератури, 2017. – 244 с.
3. Мельниченко О. А. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні / О. А. Мельниченко, В. О. Шведун // Монографія. – Харків: Видавництво національного університету цивільного захисту України, 2017. – 153 с.
4. Основи спортивного туризму в рекреаційній діяльності: збірник наукових праць [Електронний ресурс]. – Харків : ХДАФК, 2016. – 358 с. – Режим доступу : <http://journals.uran.ua/index.php/wisn055>.
5. Сідоров, М. В. Україна на світовому ринку туристичних послуг: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / М. В. Сідоров, О. Є. Юрченко, С. О. Юрченко ; Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. – 255 с.